

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

**АМЕРИКАНСЬКИЙ ВЕКТОР У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ІСПАНІЇ
У ПОСТБІПОЛЯРНУ ДОБУ**

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконала:

Студентка VI курсу, групи 691
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
Агапова Вікторія Ігорівна

Керівник: д. іст. н., професор

Тригуб Олександр Петрович

м. Миколаїв – 2020 р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Іспанія, хоча втратила свої континентальні володіння в Америці два століття тому, проте все ще розглядає відносини з Латинською Америкою як пріоритетний зовнішньополітичний пріоритет, і підтримує міцні політичні, ділові та культурні зв'язки із США.

Незважаючи на те, що економіка та політичний вплив Іспанії погіршуються у Великобританії та Китаї, Іспанія витрачає на Латинську Америку пропорційно більше ресурсів, ніж будь-яка велика держава у галузі дипломатії, іноземної допомоги, інвестицій і культурної діяльності. В Іспанії багато людей, у тому числі державні чиновники, вважають, що відносини Мадрида з іспаномовною Латинською Америкою є «особливими», які характеризуються спільною мовою, спільною культурною історією та ідентичністю, адже Іспанія у минулому мала великі колонії, в тому числі й у Латинській Америці.

На сьогоднішній день зовнішня політика Іспанії саме по відношенні до країн, які були створені в зазначеному регіоні, має свої особливості. І країни Латинської Америки й Іспанія мають спільні культурну та національну спадщину, мову спілкування. Також латиноамериканські країни набирають потужності в економічному й інтеграційному плані. Вони поступово змінюють вектори зовнішньої політики. З віддаленням їх зовнішньополітичних ліній від інтересів колишньої метрополії, Іспанія шукає нові способи, щоб не втратити вплив у Латинській Америці. Оскільки це загрожує погіршенню ситуації для обох сторін. Саме це і слугує фактором активної зовнішньої політики Іспанії у латиноамериканському векторі.

Щодо зовнішньої політики Іспанії до США можна сказати, що їх об'єднує історія та загальні цінності, які лежать в основі партнерства. Існує тісна співпраця над низкою глобальних викликів, включаючи сприяння міжнародному співробітництву, миру та безпеці й економічному

процвітання. Від сприяння взаємному економічному зростанню до протидії ІДІЛу та підриву насильницького екстремізму, Іспанія є важливим союзником, партнером і другом Сполучених Штатів Америки.

У процесі демократизації та модернізації зовнішню політику Іспанії розрізняють на національному, регіональному та глобальному рівнях. Національний рівень передбачає налагоджений взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої політики країни, регіональний – участь Іспанії у міжнародних процесах на регіональному рівні, і глобальний – політичне підключення іспанської держави до процесів глобалізації, вплив на світові процеси.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Іспанії.

Предметом є латиноамериканський вектор зовнішньої політики Іспанії та партнерство Іспанія-США наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття.

Хронологічні межі роботи охоплюють період з 1996 р. (перебування на чолі уряду прем'єр-міністра Іспанії Хосе Марія Аснара) до 2020 р. (перебування на чолі діючого прем'єр-міністра Педро Санчеса). Таким чином у дослідженні розглянуто перебування при владі чотирьох правлячих прем'єр-міністрів Іспанії: Хосе Марія Аснара, Хосе Луїса Родрігеса Сапатера, Маріано Рахоя Брея та діючого прем'єр-міністра Педро Санчеса.

Мета і завдання. Мета полягає у тому, щоб дослідити та проаналізувати зовнішню політику Іспанії щодо латиноамериканських країн і США, охарактеризувати їхню співпрацю, а також оцінити їх подальші перспективи.

Виходячи з цієї мети, можна визначити такі **завдання** роботи:

- проаналізувати стан наукової розробки, систематизувати джерельну базу та сформулювати методологію дослідження;
- дослідити політичні відносини між Іспанією та країнами Латинської Америки;
- проаналізувати іспансько-латиноамериканські торгово-економічні та інвестиційні зв'язки;

- охарактеризувати культурно-гуманітарну співпрацю між Іспанією та країнами Латинської Америки;
- вивчити політичні й економічні відносини Іспанії та США;
- розкрити культурно-освітній чинник у зовнішній політиці Іспанії у зазначеного векторі.

Територіальні рамки цього дослідження охоплюють територію Латиноамериканського регіону, США та Іспанії, країни Європейського Союзу.

Методологія та методи дослідження. Відповідно до специфіки теми, мети та завдань дослідження у роботі, застосовувалися методи аналізу, синтезу, групування, моделювання, дедукції та індукції та інші методи.

Метод групування, що за своєю сутністю полягає у розподілі сукупності на групи за істотними для них ознаками. Дозволив розподілити джерельну базу дослідження теми на три групи, а також роботи дослідників у даній сфері знань за територіальним принципом: праці вітчизняних, російських, західних та іспанських дослідників.

Метод моделювання дозволяє зробити висновок, що спостерігається стрімкий розвиток відносин Іспанії з країнами Латинської Америки і в подальшому буде розширюватися та поглиблюватися.

Метод індукції допоміг одержати загальний висновок на основі окремих фактів, саме цей метод використовувався для узагальнення результатів вивчення діяльності досліджуваних в роботі держав та міждержавних інституцій. Завдяки методу дедукції автор зміг одержати часткові висновки на основі знання загальних положень.

Метод контент-аналізу дозволив визначити рівні співпраці на основі появи відповідних повідомлень у засобах масової інформації.

Базовим методом дослідження став системний метод, який дозволяє розкрити явища реальності у їх взаємозв'язку, як цілісний механізм з усіма їх основними рисами, і, водночас, на основі цього простежити структурні зміни, виявляти їх зміст та еволюцію. Метод забезпечує системність всього

дослідження, зумовлює не стільки загальність охоплення фактичного матеріалу, скільки структурно-цілісні дослідження.

Апробація результатів: частина дослідження була висвітлена у тезах на XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих учених «Південна Україна у міжнародних відносинах: історія та сучасність» (м. Миколаїв, 2020 р.), а також у Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих учених «Південна Україна у міжнародних відносинах: історія та сучасність» (м. Миколаїв, 2019 р.). За окремим аспектом дослідження було опубліковано статтю у журналі «Молодий вчений» (березень, 2020 р.).

Публікації. Матеріали дипломної роботи опубліковані в 1 статті та 2 тезах конференцій.

Агапова В.І. Політичні відносини між Іспанією та США у постбіполярний період// Молодий вчений № 3 (79) березень, 2020 р. С.304-308

Агапова В.І. Економічні відносини між США та Іспанією// Південна Україна у міжнародних відносинах: історія та сучасність. Миколаїв, 22-23 травня 2020р.

Агапова В.І. Політичні відносини між Іспанією і країнами Латинської Америки// Південна Україна у міжнародних відносинах: історія та сучасність. Миколаїв, 24-25 травня 2019 р.

Структура роботи. Загальний обсяг курсової роботи складає 126 сторінок, з них 110 сторінок становить основний текст. Робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел, літератури (українською, російською, англійською та іспанською мовами у розмірі 107 джерел) і додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, основні завдання, територіальні та хронологічні межі, методологію та методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення дослідження та структуру роботи.

У **першому розділі -Теоретико-методологічні засади дослідження-** проаналізовано наукову та джерельну базу, застосувавши методи, принципи та підходи.

У *підрозділі 1.1. Стан наукової розробки та джерельна база дослідження* наукова розробка теми дослідження репрезентована у наукових працях вітчизняних, російських та закордонних науковців. Цю тему досить добре висвітлили і дають змогу розкрити основну мету роботи. Джерельна база, у зв'язку з темою дослідження, здебільшого представлена перекладами нормативно-правових актів, офіційних документів та матеріалами ЗМІ.

У роботі використані праці таких російських науковців: П.Яковлева, А.Кононіна, Н.Аніксевої, І.Конеевой, Е.Черкасової, українських: А.Хмель та К. Федорової,Т.Богданової, Т. Жолонко та також іспанських науковців, таких як: Х.Кастро, Л. Моралес, Джеймі Мале, Анни Аюсо Позо.

Джерельна база дослідження вміщує в себе офіційні документи, данні з офіційних сайтів Іспанії, інформацію зі ЗМІ. У групі джерел «Сайти МЗС, урядові портали» проаналізовано статті щодо розвитку Іспанії та встановлення рівності між усіма шарами суспільства, підтримка і розвиток взаємовідносин з іншими крїнами, в тому числі країн Латинської Америки та США. Щодо групи джерел «Угоди, договори, декларації» розглянуто офіційні документи.

У *підрозділі 1.2.Методологія дослідження*, відповідно до специфіки теми, мети та завдань дослідження у роботі, застосовувалися методи аналізу, синтезу, групування, моделювання, дедукції та індукції та інші методи.

Метод групування, що за своєю сутністю полягає у розподілі сукупності на групи за істотними для них ознаками. Дозволив розподілити джерельну базу дослідження теми на три групи, а також роботи дослідників у даній сфері знань за територіальним принципом: праці вітчизняних, російських, західних та іспанських дослідників.

Метод моделювання дозволяє зробити висновок, що спостерігається стрімкий розвиток відносин Іспанії з країнами Латинської Америки і в подальшому буде розширюватися та поглиблюватися.

Метод індукції допоміг одержати загальний висновок на основі окремих фактів, саме цей метод використовувався для узагальнення результатів вивчення діяльності досліджуваних в роботі держав та міждержавних інституцій. Завдяки методу дедукції автор зміг одержати часткові висновки на основі знання загальних положень.

Метод контент-аналізу дозволив визначити рівні співпраці на основі появи відповідних повідомлень у засобах масової інформації.

Базовим методом дослідження став системний метод, який дозволяє розкрити явища реальності у їх взаємозв'язку, як цілісний механізм з усіма їх основними рисами, і, водночас, на основі цього простежити структурні зміни, виявляти їх зміст та еволюцію. Метод забезпечує системність всього дослідження, зумовлює не стільки загальність охоплення фактичного матеріалу, скільки структурно-цілісні дослідження.

У підрозділі 1.3. Понятійно-категоріальний апарат дослідження роковуються деякі наукові терміни та поняття. Окремо розкриваються на таких поняттях як –Іберо-Америка, посбіполярний період та зовнішня політика.

Префікс Іберо- і прикметник Іберійський відносяться до Піренейського півострова в Європі, до якого входять Португалія та Іспанія. Іберо-Америка включає всі іспаномовні країни Північної, Центральної та Південної Америки, а також португальськомовну країну Бразилію.

Щодо визначення Пост-біполярного періоду, то він склався з розпадом Радянського Союзу і закінченням Холодної Війни у 1991 році. Характеризується як моноцентричністю, в зв'язку з домінуючою роллю США в міжнародних відносинах, що підтверджується різкою активізацією політики Америки на Близькому Сході і навіть в Європі.

Зовнішня політика - це загальний курс держави в міжнародних справах. Вона регулює відносини цієї держави з іншими державами і народами відповідно з його принципами і цілями, які реалізуються різними способами і методами. Зовнішня політика будь-якої держави тісно взаємопов'язана з її внутрішньою політикою і повинна відображати характер державного та суспільного ладу. В цьому випадку вона поєднує національні інтереси і цінності з загальнолюдськими інтересами, особливо в питаннях безпеки, співробітництва та зміцнення миру, у вирішенні глобальних міжнародних проблем, що виникають на шляху соціального прогресу.

У другому розділі Латиноамериканський вектор у зовнішній політиці Іспанії

У підрозділі 2.1. Основи політичного співробітництва між Іспанією та країнами Латинської Америки висвітлена діяльність перебування при владі чотирьох правлячих прем'єр-міністрів Іспанії: Хосе Марія Аснара, Хосе Луїса Родрігеса Сапатера, Маріано Рахоя Брея та діючого прем'єр-міністра Педро Санчеса. Проаналізована політична діяльність протягом даного періоду, визначено пріоритети у відносинах між Іспанією та Латинською Америкою.

Визначено, що країни ЕС та Іспанія мають тісну співпрацю з регіоном Латинської Америки. Який у свою чергу активно розвивається та стає рівноправним партнером європейських країн.

У підрозділі 2.2 Особливості торгово-економічного співробітництва висвітлюється активна зовнішня політика Іспанії щодо інвестицій до країн Латиноамериканського регіону, саме тому спостерігається динамічний розвиток економічної ситуації у країнах регіону.

Іспанські інвестиції в країнах Латинської Америки здебільшого спрямовувалися до таких галузей: телекомунікація – Telefonica, енергетика – Endesa, Repsol, фінанси – Santander, BBVA, транспорт – Iberia і туризм – Sol Melia. Створені транснаціональні корпорації між Іспанією та Латинською Америкою.

У підозділі 2.3. Інвестиційна політика Іспанії в Латинській Америці розповідається, що Латинська Америка залишиться одним з найважливіших напрямків іспанських інвестицій, оскільки економіка регіону зберегла значний економічний потенціал. Проте найбільші компанії іспанської економіки, досягли лідируючого положення у відповідних галузях латиноамериканських країн і по ряду макроекономічних причин, таких як посилення інтеграційних процесів в Європі і посилення інвестиційної привабливості азіатського регіону, в деякій мірі втратили інтерес до інвестицій в країни Латинської Америки.

У підрозділі 2.4. Гуманітарна співпраця Іспанії та латиноамериканських країн розкривається, що Іспанія та Європейські країни відчутно надають допомогу країнам Латинської Америки у сфері збереження культурної спадщини. А саме у сфері безпеки, контролюючи експорт об'єктів культурного надбання.

У третьому розділі Іспано-американські відносини постбіполярної доби проаналізовано діяльність діючої влади Іспанії кінця XX- початку XIX століття, та загалом зовнішню політику щодо США, їх економічну та культурну співпрацю.

У підрозділі 3.1. Політичні відносини між Іспанією та США йдеться про те, що правлячі уряди досліджуваного періоду проводили активну безпекову політику у рамках НАТО, що є однією з пріоритетних організацій як для країни, так і для міжнародних організацій. Була розпочата активна співпраця разом з урядом США проти тероризму, що продовжується і сьогодні. Варто зазначити, що Сполучені Штати Америки є важливим стратегічним партнером Іспанії у відносинах з питань безпеки, що

передбачає продовження іспансько-американського співробітництва у даній сфері й, насамперед, для виконання миротворчих місій і врегулювання конфліктів для безпеки та миру у світі.

У підрозділі 3.2. Іспано-американські торговельно-економічні відносини проаналізовано економічні відносини між Іспанією та США продовжують істотно зростати, що сприяє зростаючій присутності іспанського бізнесу в США та більших інвестиції США в Іспанію. У той же час культурні зв'язки, що кореняться у багатій спільній історичній спадщині, посилюються зростаючим значенням іспанської мови в культурі та економіці США.

У підрозділі 3.3. Культурно-освітній чинник в іспано-американських відносинах йдеться про Іспанську культурну присутність в США, що в основному, складається з Інституту Сервантеса. Також у Нью-Йорку є дві приватні установи: організація The Queen Sofía Spanish Institute (Іспанський інститут королеви Софії), що заснований у 1954р. та музей The Hispanic Society Of America заснований у 1904 р. Архером Мілтоном Хантінгтоном.

Іспанська організація Patrimonio Nacional (Національний Спадок), яка керує об'єктами, що належать іспанській державі, почала співпрацювати з музеями США в 2004 році. Викладання іспанської мови з кожним роком зростає, що викликало появу Спанглішу.

У **висновках** узагальнено головні результати поведеного дослідження:

1. Розглянувши наукову та джерельну базу та застосувавши методи, принципи та підходи автор прийшов до таких висновків.

Аналіз стану наукової розробки теоретико-методологічних засад дослідження Американського вектору у зовнішній політиці Іспанії у пост-біполярну добу показав, що тема достатньо досліджена для розкриття поставленої автором мети. Праці вітчизняних вчених детально розкривають питання американського вектора у зовнішній політиці Іспанії та є вагомим науковим внеском. Закордонні, а саме іспанські вчені, також приділили досить уваги щодо поставленої проблеми та допомогли зробити дослідження комплексним. Вдалося розглянути зовнішню політику Іспанії у

американському векторі у різних сферах.

Розкрито та охарактеризовано принципи та підходи дослідження зовнішньої політики Іспанії у американському векторі. В дослідницькій роботі використані такі принципи об'єктивності, системності, історизму, детермінізму, наукової неупередженості, наукової неупередженості та системний, соціологічний, історичний, компаративний підходи.

Використані такі методи дослідження зовнішньої політики Іспанії. Методи аналізу та синтезу допомогли деталізувати об'єкт та предмет дослідження. Загальнотеоретичні методи належать такі: аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, а також групування. Для розв'язання поставлених наукових завдань і проблеми були застосовані методи контент-аналізу, діахронний, періодизації. Основним став системний метод та структурний метод, які дали можливість визначити особливості прояву зовнішньої політики Іспанії у різних регіонах Американського континенту.

3. Була досягнута мета – проаналізувати діяльність діючої влади Іспанії кінця XX- початку XIX століття, та загалом зовнішню політику Мадриду щодо країн Латинської Америки, їх економічний та культурний розвиток.

4. Дослідивши роки правління чотирьох правлячих партій кінця XX – початку XXI ст., а саме Народної партії на чолі з Хосе Марією Ансар, Іспанської соціалістичної робітничої партії Хосе Луїсом Родрігесом Сапатеро, Народної партії Іспанії на чолі з Маріано Ранхосем, Іспанської соціалістичної робітничої партії Педро Санчесом можна стверджувати, що Іспанія вийшла на новий етап свого розвитку, поглибилася у процеси глобалізації. Одним із прорітетних напрямів зовнішньої політики є Латиноамериканський вектор.

5. Встановлено, що у перспективі Латинська Америка залишиться одним з найважливіших напрямків іспанських інвестицій, оскільки економіка регіону зберегла значний економічний потенціал. Проте найбільші компанії іспанської економіки, отримавши лідируюче положення у відповідних

галузях латиноамериканських країн і по ряду макроекономічних причин, таких як посилення інтеграційних процесів в Європі і посилення інвестиційної привабливості азіатського регіону, в певній мірі втратили інтерес до інвестицій в країни Латинської Америки.

6. Щодо особливості культурно-гуманітарного співробітництва Іспанії та країн Латиноамериканського регіону було встановлено, що у даних часових рамках створені гуманітарні програми. Наприклад Іспанія задіяна в двох проектах трикутної співпраці: Іспанія – Аргентина – Гватемала з програмою "pro huerta" і Іспанія – Чилі – Парагвай в області зміцнення сектора державної служби.

У сфері культури активно створюються школи для вивчення іспанської мови для студентів латиноамериканських країн. Активно діють фонди, які цим займаються. До широких програм співробітництва у сфері збереження культурної спадщини належить програма Ibermuseos. Вона має на меті захист музеїв та культурної спадщини.

7. Встановлено, що політичні відносини між Іспанією та США є одними з пріоритетних у зовнішній політиці обох держав. Проаналізувавши діяльність чотирьох правлячих прем'єр-міністрів Іспанії: Хосе Марія Аснара, Хосе Луїса Родрігеса Сапатера, Маріано Рахоя Брея та діючого прем'єр-міністра Педро Санчеса, зроблено висновки, що правлячі уряди досліджуваного періоду проводили активну безпекову політику у рамках НАТО, що є однією з пріоритетних організацій як для країни, так і для міжнародних організацій. Була розпочата активна співпраця разом з урядом США проти тероризму, що продовжується і сьогодні. Варто зазначити, що Сполучені Штати Америки є важливим стратегічним партнером Іспанії у відносинах з питань безпеки, що передбачає продовження іспансько-американського співробітництва у даній сфері й, насамперед, для виконання миротворчих місій і врегулювання конфліктів для безпеки та миру у світі.

8. Щодо торговельно-економічних відносин між США та Іспанією, то економічні відносини між Іспанією та США продовжують істотно зростати,

що сприяє зростаючій присутності іспанського бізнесу в США та більших інвестицій США в Іспанію. Істотно розвивається галузь будівництва та транспорту. Незважаючи на злети та падіння політичного та економічного становища Іспанії, країна протягом останніх кількох років залишається життєво важливим партнером для Сполучених Штатів як на двосторонньому рівні, так і в європейському регіоні.

9. Іспанська культурна присутність в США, в основному, складається з Інституту Сервантеса. А також існує декілька організацій, які оберігають культурну спадщину Іспанії, наприклад Patrimonio Nacional (Національний Спадок), що співпрацює з усіма музеями США.

Існує велика кількість програм між університетами обох країн для обміну студентами.

Іспанська мова користується популярністю, та є загальноживаною в США. Саме з цієї причини виник такий термін як «спангліш», що лише доводить про популярність іспанської культури на теренах Сполучених Штатів.

Анотація

Агапова В.І. Американський Вектор у зовнішній політиці Іспанії У постбіполярну добу.- Каліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

На сьогоднішній день зовнішня політика Іспанії саме по відношенні до країн, які були створені в зазначеному регіоні, має свої особливості. І країни Латинської Америки й Іспанія мають спільні культурну та національну спадщину, мову спілкування. Також латиноамериканські країни набирають потужності в економічному й інтеграційному плані. Вони поступово змінюють вектори зовнішньої політики. З віддаленням їх зовнішньополітичних ліній від інтересів колишньої метрополії, Іспанія шукає нові способи, щоб не втратити вплив у Латинській Америці. Оскільки це загрожує погіршенню ситуації для обох сторін. Саме це і слугує фактором активної зовнішньої політики Іспанії у латиноамериканському векторі.

Щодо зовнішньої політики Іспанії до США можна сказати, що їх об'єднує історія та загальні цінності, які лежать в основі партнерства. Існує тісна співпраця над низкою глобальних викликів, включаючи сприяння міжнародному співробітництву, миру та безпеці й економічному процвітання. Від сприяння взаємному економічному зростанню до протидії ІДІЛу та підриву насильницького екстремізму, Іспанія є важливим союзником, партнером і другом Сполучених Штатів Америки.

Ключові слова: Латинська Америка, зовнішня політика Іспанії, постбіполярний період, іспанськоамериканські відносини.

Ahapova V. American vector in Spain's foreign policy in the postbipolar period. – Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «master». Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2020.

Today, Spain's foreign policy in relation to the countries that were created in this region, has its own characteristics. Both Latin American countries and Spain have a common cultural and national heritage, a language of communication. Latin American countries are also gaining strength in economic and integration terms.

As for Spain's foreign policy towards the United States, that they are united by history and the common values that underlie the partnership. There is close cooperation on a number of global challenges, including the promotion of international cooperation, peace and security and economic prosperity. From promoting mutual economic growth to countering ISIS and undermining violent extremism, Spain is an important ally, partner and friend of the United States.

Key words: Latin America, Spanish foreign policy, postbipolar period, Spanish-American relations.